

Parlamentaarased uudised

PIRET VILJAMAA
Eesti Rahvusraamatukogu
sotsiaalia ja
parlamendiraamatukogu
infospetsialist

Välisriikide parlamentide uudiseid 2023. aasta aprilli keskpaigast oktoobri keskpaigani. Uudistest valiku tegemisel on kasutatud BNSi, teiste uudisteagentuuride ja meediaväljaannete ning parlamentide kodulehekülgedel leiduvaid materjale.

ALBAANIA. Juulis võttis parlament vastu seaduse, millega legaliseeriti kanepi raviotstarbel piiratud ja kontrollitud kasvatamine ja kasutamine. Selle poolt hääletas 69, vastu oli 23 parlamendiliiget. Kanepi kasvatamiseks ja sellest toodete valmistamiseks tuleb taotleda litsents, mis kehtib 15 aastat. Litsentsi võib taotlelda juriidiline isik, kes on kanepit kasvanud vähemalt kolm aastat, ning selle derivaatide valmistamine nõuab vähemalt viie aasta pikkust eelnevat kogemust mõnes OECD-piirkonna riigis (mis üldiselt tähendab, et kohalikud ettevõtjad ei vasta tingimustele). Valitsus loodab kanepi tootmisega maksutuluseid kasvatada. Opositsiooni esindajad aga leidsid, et

seadus on vastuolus karistusseadustikuga ning soodustab narkootikumidega kaubitsemist. Kanepikasvatuse on riigis olnud tõsine probleem, 2013. aastal võimule tulnud peaminister Edi Rama valitsus seadis sihiks kanepikasvatuse hävitada. Kahe aasta jooksul hävitatud kanepitaimede hinnanguline turuväärtus oli 7 miljardit eurot, mis moodustas üle kahe kolmandiku Albaania sisemajanduse kogutoodangust.

AP-BNS, 21.07.2023, „Albaania parlament seadustas ravikanepi“

Euronews, 21.07.2023, „Albanian Parliament officially legalizes controlled cultivation of cannabis“. – <https://tinyurl.com/3k7j6s5u>

Novinite, 21.07.2023, „The Albanian Parliament approved the legalization of cannabis for medical and industrial purposes“. – <https://tinyurl.com/3ywx65zc>

Juulis võttis parlament vastu seaduse, mille eesmärk on tagada, et noored arstid ja õed ei läheks kohe pärast kutse omandamist välismaale. Meditsiinitudengid peavad edaspidi õppima asudes allkirjastama lepingu, mis kohustab neid vähemalt viis aastat pärast kooli lõpetamist kodumaal töötama. Juba õppivatele tudengitele seati lühemaid kohustusi, sh võimalus õppekulud ise tasuda (praegu katab neist suurema osa riik). Seaduse poolt hääletas 71, vastu oli 23 parlamendiliiget. Meede põhjustas meditsiinitudengite pahameele ja protestid. Mõne aasta taguste andmete

põhjal oli Albaania meditsiinitöötajate arv elanike kohta Euroopa väiksem ning ligi viiendik töötas välismaal.

Euronews, 05.07.2023, „What does draft-law provide for medical students, contracts they will sign“. – <https://tinyurl.com/2t8cdz2y>

Euractiv, 07.07.2023, „Albanian medical students protest law designed to stop them from emigrating“. – <https://tinyurl.com/mvsp2yrz>

Albanian Daily News, 21.07.2023, „Parliament votes law forcing medicine students to stay in Albania for up to five years“. – <https://tinyurl.com/47zmb7my>

AMEERIKA ÜHENDRIIGID. Juulis sai lõpliku heakskiidu Taiwaniga majandus-sidemete süvendamiseks mõeldud lepe. USA-Taiwani 21. sajandi kaubandusalgatuse eesmärk on vähendada tõrkeid tollikontrollis, parandada regulatiivseid protseduure ja kehtestada korruptsioonivastased meetmed. Sätestati ka, et USA peaks sidemeid Taiwaniga tihendama. Leping on esimene mitmest kavandatud. Hiina väljendas rahulolematust, leides, et lepingu sõlmimine on vastuolus USA lubadusega hoida Taiwaniga üksnes mitteametlikke suhteid. Lisaks kätkes leping vaidlust USA täidesaatva ja seadusandliku võimu vahel, lepingu tekstis proovitakse anda Kongressile parem ülevaade edaspidi sõlmitavatest lepetest ning tagada sellega nende suurem läbipaistvus. President lisas aga seadust allkirjastades, et kui see on vastuolus presidendi põhiseadusliku õigusega välispartneritega läbirääkimisi pidada, käsitleb ta soovituslikuna nõuet avaldada lepingute tekstid Kongressi liikmetele tutvumiseks enne nende Taiwani poolele esitamist.

AFP-BNS, 22.06.2023, „USA seadusandjad kiitsid heaks kaubandusleppe Taiwaniga“

Congress.gov, „H.R.4004 – United States-Taiwan Initiative on 21st-Century Trade First Agreement Implementation Act“. – <https://tinyurl.com/3aksvp2x>

The White House. Biden, Joe, 07.08.2023, „Statement from President Joe Biden on H.R. 4004“. – <https://tinyurl.com/224dfj6u>

The Council on Foreign Relations. Manak, Inu, 08.08.2023, „Congress asserts its trade authority with Taiwan Trade Deal“. – <https://tinyurl.com/45mkwxac>

Oktoobris tagandas Kongressi Esindajatekoda vabariiklase Kevin

McCarthy spiiikri ametist. Selle poolt hääletas 216 ja vastu oli 210 Esindajatekoja liiget. Lisaks demokraatidele toetasid McCarthy tagandamist kaheksa vabariiklast. Pretsedenditu sammu McCarthy tagandamiseks algatasid vabariiklased, sest spiiiker surus demokraatide toel läbi valitsuse töö seiskumise ära hoidnud ajutise rahastusmeetme. Esmakordselt Esindajatekoja 234-aastase ajaloo jooksul sunniti spiiikrit ametit maha panema. McCarthy valiti Esindajatekoda juhtima jaanuaris pärast rekordilist 15 hääletusvooru.

AFP-BNS, 04.10.2023, „McCarthy tõrjuti käremeelsete algatusel esindajatekoja spiiikri ametist“

The Hill, 09.10.2023, „McCarthy does not rule out returning as Speaker if GOP deadlocked“. – <https://tinyurl.com/4vsdk27x>

ARMEENIA. Oktoobris kiitis Rahvusassamblee heaks riigi ühinemise Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga (ICC), ratifitseerides kohtu alusdokumendi Rooma statuudi, mille ratifitseerimine on jäänud venima pärast allkirjastamist 1999. aastal. Poolt hääletas 60 ja vastu oli 22 saadikut. Venemaa hinnangul oli tegu äärmiselt vaenuliku sammuga. ICC on andnud välja määruse Venemaa presidendi Vladimir Putini vahistamiseks. ICC statuudiga ühinenud ja selle ratifitseerinud riikidel on kohustus Putin kinni võtta, kui ta peaks nende territooriumile saabuma. Armeenia ametnike väitel pole aga Rooma statuudi ratifitseerimine kuidagi seotud Venemaaga, vaid Aserbaidžaanist tuleneva ohuga.

ERR Uudised, 03.10.2023, „Armeenia parlament kiitis heaks ühinemise ICC-ga“. – <https://tinyurl.com/4wt7smr3>

National Assembly of the Republic of Armenia, 03.10.2023, „Parliament debates the Rome Statute of the International Criminal Court“. – <https://tinyurl.com/56st-pry8>

AUSTRALIA. Juunis otsustas parlament, et rahvahääletusele pannakse riigi põhiseaduse täiendus, mille kohaselt tuleks sinna lisada peatükk, millega tunnustatakse põliselanikke kui esimesi Austraalia

asukaid ning neile antakse võimalus vastava esindusorgani kaudu osaleda riigi poliitika kujundamises (oma kogukonda puudutavates küsimustes). Senatis oli referendumi korraldamise poolt 52 ja vastu 19 saadikut. Referendum toimus 2023. aasta oktoobri keskel, tulemuseks oli vastaste ülekaalukas võit. Põliselanikud, keda on aga rahvastikust väike osa, valdavalt pooldasid ettepanekut. Põhiseaduse täiendamise pooldajad viitasid teiste riikide eeskujule (nt Kanada põlisrahva õigused on sätestatud põhiseaduses), vastased hirmutasid, et nii antakse põliselanikele liiga palju võimu. Varem pole Austraalia põliselanikke põhiseaduses mainitud, hääleõigusegi said nad alles 1962. aastal. 1999. aastal lükati rahvahääletusel tagasi ettepanek tunnustada riigi põliselanikke põhiseaduse preambulis. Riigi põhiseadust saabki muuta ainult rahvahääletusega, seda on nüüdseks proovitud 45 korral, neist kaheksa on olnud edukad.

AFP-BNS, 19.06.2023, „Austraalia Senat kiitis põliselanike õiguste referendumi heaks“

Australian Electoral Commission, „2023 Referendum. National results“. – <https://tinyurl.com/cacj6urb>

BBC News, 04.10.2023, „Voice referendum: Indigenous rights vote is a reckoning for Australia“. – <https://tinyurl.com/e6727eys>

Federal Register of Legislation, „Constitution Alteration (Aboriginal and Torres Strait Islander Voice) 2023“. – <https://tinyurl.com/7dtuj67u>

Septembris võttis parlament vastu 1984. aasta parlamendiliikmete abide seaduse täiendused. Muudatuste eesmärk oli tagada, et parlamendiliikmete ja nende meeskonna töökeskkond on professionaalne, tõhus, turvaline ja kõigi osapoolte suhtes lugupidav ning ennetaks kiusamist ja ahistamist. Seadusega loodetakse muuta abiliste palkamine läbipaistvamaks ja kaasaegsemaks. Näiteks sätestab seadus, et parlamendiliikmed peavad lähtuma oma abiliste palkamisel nende professionaalsusest ja tööks sobivusest. Edaspidi tuleb parlamendiliikmetel oma abide vallandamiseks eelnevalt konsulteerida parlamendi abide küsimusi lahendava

personalitöötajaga, et tagada selliste otsuste seaduslikkus. Varem on korduvalt räägitud ahistamisest parlamendis.

The Canberra Times, 26.02.2021, „Almost half of parliamentary staff bullied, harassed in past year: survey“. – <https://tinyurl.com/mdezkb22>

The Guardian, 16.06.2023, „Lidia Thorpe says she was 'demonised' after raising sexual assault allegations in the Senate“. – <https://tinyurl.com/drcjupn4>

Parliament of Australia, „Members of Parliament (Staff) Amendment Bill 2023“. – <https://tinyurl.com/muvummbj>

BULGAARIA. Juulis otsustas Rahvusassamblee saata Ukrainale umbes sada Nõukogude päritolu soomusmasinat (selle poolt oli 148 ja vastu 52 parlamendiliiget). Septembris otsustas Rahvusassamblee saata Ukrainale täiendavat sõjalist abi, eelkõige õhutõrjeraketisüsteemi S-300 remontivajavaid rakette, mida Bulgaarias on tehniliselt võimatu parandada. Bulgaarias arvatakse, et Ukraina asjatundjad suudavad need ära remontida või kasutada varuosadena. Samuti antakse ära automaadilaskemoona, mida Bulgaaria sõjavägi enam ei vaja. Täpset raketite arvu, mida Bulgaaria kavatses Ukrainale saata, ei märgitud. Otsus tehti kinnisel istungil. Bulgaaria on Ukrainale sõjalist abi andnud 2022. aasta lõpust, kui parlament vastava lepingu heaks kiitis.

The Brussels Times, 22.07.2023, „Bulgaria to send armoured vehicles to Ukraine for the first time“. – <https://tinyurl.com/psrnsuhm>

Interfax-BNS, 27.09.2023, „Bulgaaria saadab Ukrainale S-300 remontivajavaid rakette“

RFE/RL, 27.09.2023, „Bulgarian Parliament approves sending anti-aircraft missiles to Ukraine“. – <https://tinyurl.com/yyn2b6d2>

Oktoobris kiitis Rahvusassamblee heaks valitsuse ja energeetikasektori töötajate kokkuleppe, mille kohaselt valitsus ei sulge kivisöel töötavaid elektrijaamu enne 2038. aastat. Septembri lõpust toimusid riigis energeetikasektori töötajate protestid, sest kardeti mõju, mida avaldab kaevandustele puhtamale energiale üleminek. Valitsus lubas töötajate kaitseks üleminekut pehmeid meetmeid (nt maksta 36 kuu palga suurust

kompensatsiooni omal soovil ametist lahkuvatele töötajatele).

RFE/RL, 03.10.2023, „Protesting Bulgarian energy workers sign agreement with government“. – <https://tinyurl.com/4tps2xef>

RFE/RL, 04.10.2023, „Bulgarian Parliament approves agreement with protesting energy workers“. – <https://tinyurl.com/23x3dfvj>

ECUADOR. Mais saatis president Guillermo Lasso, keda korrupsioonis süüdistatavana ähvardas Rahvusassamblee tagandamismenetlus, parlamendi laiali. Kuna Rahvusassamblee usaldusväärsus on kõigest üheksa protsenti, ei tekitanud see kodanikes pahameelt. Ennetähtaegsed presidendi- ja parlamendivalimised toimusid augustis. Kampaaniaperioodi ajal mõrvati presidendikandidaat Fernando Villavicencio. Eba populaarne president Guillermo Lasso teiseks ametiajaks ei kandideerinud ning ka ta partei ei osalenud parlamendivalimistel, hääli kaotasid ka teised Lassot seni toetanud parteid. Suurima toetuse sai vasakpoolne Kodanike Revolutsiooniliikumine. Kuna paljud valimisõiguslikud kodanikud hääletasid teistest riikidest, tekitas segadust elektrooniline hääletamine, sest tehniliste raskuste ja küberrünakute tõttu õnnestus oma hääli anda vähem kui pooltel diasporaa liikmetest.

El País, 18.05.2023, „Why the dissolution of Ecuador's National Assembly has kept everyone happy“. – <https://tinyurl.com/2vh77p42>

CEPR. Labayen Herrera, Pedro, 12.09.2023, „Ecuador news round-up: campaign for the runoff now underway“. – <https://tinyurl.com/5n74k6j9>

GABON. Augusti lõpul toimus riigis sõjaväeline riigipööre, televisioonis esinenud sõjaväelased tühistasid riigi hiljutiste presidendi- ja üldvalimiste tulemused ning saatsid laiali kõik vabariigi institutsioonid: valitsuse, Senati, Rahvusassamblee ja konstitutsioonikohtu. Eelnevalt oli riigi valimisamet teatanud, et valimiste võitja on 14 aastat võimul olnud president Ali Bongo Ondimba. Ondimba, kelle perekond on olnud seotud kunagise emamaa Prantsusmaaga, sai riigijuhiks

pärast 40 aastat valitsenud isa surma. Ondimba põhiriivaali Ondo Ossa sõnul oli tegu valimispettusega. Lääneriigid on riigipöörde hukka mõistnud, Gaboni elanikud aga pigem toetavad võimuvahetust. Viimati üritati Gabonis riigipööret läbi viia 2019. aastal. Riigipöörde juht kindral Brice Oligui Nguema määras oktoobris ametisse uued Rahvusassamblee ja Senati liikmed, kes jäävad ametisse kuni valimisteni, mille tähtaeg pole teada.

AFP-STT-BNS, 30.08.2023, „Gaboni sõjaväelased teatasid televisioonis riigipöördest“

BBC News, 08.09.2023, „Gabon coup: New PM tells BBC country should hold elections within two years“. – <https://tinyurl.com/2djbz8uc>

AFP-BNS, 07.10.2023, „Gaboni hunta määras ametisse uue parlamendi“

GHANA. Juulis kaotas parlament surmanuhtluse enamiku kuritegude (mõrva, piraatluse, genotsiidi ja salakaubaveo) eest. Jätakuvalt võib surmanuhtluse määrata riigireetmise eest. Viimane hukkamine viidi riigis läbi 1993. aastal, kuid karistuseksena on seda määratud ning surmamõistetuid on praegu 176. Surmanuhtluse lõplik kaotamine eeldab ka põhiseaduse muutmist. Ghana on maailma 124. riik, kus surmanuhtlus on kaotatud.

The Guardian, 26.07.2023, „Ghana abolishes death penalty, with expected reprieve for 176 condemned prisoners“. – <https://tinyurl.com/bdcvpjaj>

HIINA. Aprillis kiitis Rahvakongress heaks uue vastuluureseaduse, mis on põhjustanud kartusi, et USA ja teiste riikide Hiinas tegutsevad firmad võivad saada oma tavapärase äritegevuse eest karistada. Umbmääraselt sõnastatud seadusega keelustati igasugune riikliku julgeolekuga seotud teabe edastamine välismaale ning laiendati luuramise mõistet. Seaduse sõnastuse ebaselgus tähendab, et kõiki dokumente, andmeid, materjale või esemeid võib pidada Hiina riikliku julgeoleku seisukohast oluliseks, mis seab ohtu ka ajakirjanikud, õppejõud ja teadlased.

ERR Uudised, 01.07.2023, „USA: Hiina uus spionaažisea-

dus ohustab sealseid välisfirmasid". - <https://tinyurl.com/yzyzpk7v>

Library of Congress, 21.09.2023, „China: counterespionage law revised“. - <https://tinyurl.com/73thp5jh>

Juunis kiitis parlament heaks välissuhete seaduse, mis riigi ametlike kanalite sõnul aitab sanktsioonidele vastu seista. Lääne analüütikute hinnangul on välisriikide sanktsioonide tõrjumine vaid seaduse üks aspekt, seadus annab Hiinale ka avara tõlgendusruumi, kuidas rahvusvaheliste lepetega riigisiselt ümber käia ning võimaluse rakendada oma seadusi väljaspool riigipiire. Esmakordselt kirjutati seadusesse, et riigi välispoliitikat juhib Kommunistlik Partei, mitte muud riigiasutused.

China Law Translate, 28.06.2023, „Foreign Relations Law (2023)“. - <https://tinyurl.com/2nbjxvcw>

BBC News, 30.06.2023, „China tightens Xi Jinping's powers against the West with new law“. - <https://tinyurl.com/5n6ekp3k>

Radio Free Asia, 02.07.2023, „New Chinese foreign relations law targets businesspeople, journalists“. - <https://tinyurl.com/5xrnnk4m>

HISPAANIA. Juulis toimusid Kongressi ja Senati ennetähtaegsed valimised. Korraliste valimiste toimumise aeg oleks olnud 2024. aastal, ennetähtaegsed valimised peeti, sest seni võimul olnud sotsialistid kaotasid mais toimunud kohalikel valimistel toetust. Alberto Núñez Feijóo konservatiivne Rahvapartei sai 350-kohalises Kongressis 136 ja 265-kohalises Senatis 120 mandaati ning Pedro Sáncheze sotsialistid vastavalt 122 ja 72 mandaati. Valimisaktiivsus oli 70 protsenti.

Septembris ei suutnud aga peaministriks pürginud Feijóo parlamendi alamkojas vajalikku toetust koguda. Kui ka Sánchez ei saa enamuse toetust, ootavad riiki jälle valimised. Kaalukeeleks on Kataloonia iseseisvuslaste partei Koos Kataloonia Eest (Junts per Catalonia), mis annab partei seitsmele esindajale mõjuka positsiooni.

El País, 23.07.2023, „Election in Spain: PP wins, PSOE resists and the right-wing bloc falls short of majority“. - <https://tinyurl.com/v9yd2kte>

Elecciones Generales, 24.07.2023, „Resultados provisionales Congreso“. - <https://tinyurl.com/ycysmrz5>

AFP-BNS, 29.09.2023, „Hispaania parlament ei valinud Feijóod ka lõpphääletusel peaministriks“

Inter-Parliamentary Union, „Spain“. - <https://tinyurl.com/593b5y7r>

IISRAEL. Valitsuse kavandatud kohtureform on vallandanud ühe suurema protestiliikumise Iisraeli ajaloo: pärast seda, kui valitsus jaanuaris reformi avalikustas, on juba pool aastat kestnud igapäevased massimeeleavaldused. Juunis teatas peaminister Benjamin Netanyahu, kes on korruptsioonis süüdistatuna uurimise all, et loobus sättest, mis kärpinuks ülemkohtu võimu ja andnuks poliitikutele kohtunike valimises suurema sõnaõiguse. Juulis, vaatamata kestvatele meelevaldustele, surus valitsus Knessetis läbi nn mõistlikkuse klausli kaotamise. 120-kohalises parlamendis 64 häälega vastu võetud seaduseelnõu eesmärk on piirata kohtute õigust tühistada valitsuse otsuseid, mida kohtunikud peavad ebamõistlikuks. Netanyahu naasis hääletuseks parlamenti, kuigi pidi olema haiglas, kus talle paigaldati südamestimulaator. Opositsioonilised seadusandjad boikottisid hääletust. Kriitikute sõnul õonestavad kohtusüsteemi ümberkorraldused riigi liberaalset demokraatiat, kaotades tasakaalu ja kontrolli täitevvõimu üle, valitsuse väitel on kohtusüsteemi volitusi vaja piirata. Septembris hakkas ülemkohus vaagima kohtureformi seaduslikkust, kohus kaalub ka märtsis vastu võetud seadust, mis muutis peaministri ametist tagandamise keerukamaks.

AFP-BNS, 29.06.2023, „Netanyahu loobub protestid vallandanud kohtureformi põhisätetest“

AFP-BNS, 24.07.2023, „Iisraeli parlament kiitis heaks vastuolulise kohtureformi klausli“

BBC News, 11.09.2023, „Israel judicial reform explained: What is the crisis about?“. - <https://tinyurl.com/3zb9pp48>

The Middle East Institute. Pardes, Eyal Lurie. 06.10.2023, „Understanding the legal drama in Israel: Will the Supreme Court prevent a constitutional crisis?“. - <https://tinyurl.com/2p9dc8xe>

INDIA. Septembris kiitis parlament heaks põhiseaduse muutmise eelnõu, mis peaks naiste osakaalu seadusandjate hulgas tõstma rohkem kui kaks korda. Seaduse jõustudes hakkaks naistele kuuluma 33 protsenti alamkoja ja osariikide parlamentide kohtadest. Naised moodustavad India 1,4 miljardist elanikust 48 protsenti, kuid alamkoja liikmetest vaid 15 protsenti ning osariikide parlamentides veelgi vähem. Alamkoda kiitis seaduse heaks 454 poolthäälega (vastuhääli anti kaks), ülemkoda päev hiljem ühehäälselt. Varem on proovitud kuus korda sarnast seadust vastu võtta. Jõustumiseks peavad eelnõu heaks kiitma veel vähemalt 50 protsenti osariikide seadusandlikest kogudest, kuid kehtima võib see hakata alles 2029. aasta valimisteks, juhul kui selleks ajaks on läbi viidud rahvaloendus (mis 2021. aastal koroonapandeemia tõttu määramata ajaks edasi lükati) ja kindlaks määratud uued valimisringkonnad. Sümbolsest oli tegemist esimese vastuvõetud eelnõuga vastavatud uues parlamendihoones.

AP-AFP-BNS, 22.09.2023, „Naised saavad tulevikus India parlamendis 33 protsenti kohtadest“

The Indian Express, 22.09.2023, „Women’s reservation Bill gets Parliament seal“. – <https://tinyurl.com/4e5fxpj>

OHCHR, 22.09.2023, „India – passing of Women’s Reservation Bill“. – <https://tinyurl.com/4rh8ptxv>

JAAPAN. Juunis muutis parlament karistusseadustikku ning tõstis seni maailma madalaimate hulka kuulunud seksuaalse enesemääratlemise vanuse 13 aastalt 16-le. Senine karistusseadustikus sätestatud vanusepiirang püsis 1907. aastast, kuid paljudes piirkondades on kohalike seadusaktidega kehtestatud seksuaalse enesemääratlemise iga sisuliselt 18 aastat. Seadusemuudatused lubavad erisust teismelistele paaridele, kui mõlemad on vanemad kui 13 aastat ja nende vanusevahe on kuni viis aastat. Reformidega konkretiseeriti vägistamise määratlust – kui seni pidi ohver tõestama vägivallaakti toimumist, siis nüüd loetakse vägistamiseks, kui üks osapool pole seksuaalaktiga

nõustumist väljendanud. Kriminaliseeriti ka vuajerism. 2019. aastal vallandas mitme vägistaja õigeksmõistmine üleriigilised meeleavaldused.

AFP-BNS, 16.06.2023, „Jaapan tõstis seksuaalse enesemääramise vanuse 13 aastalt 16-le“

BBC News, 16.06.2023, „Japan redefines rape and raises age of consent in landmark move“. – <https://tinyurl.com/4yrnktjr>

Juunis võttis parlament vastu seaduse, mille eesmärk on toetada dementseid inimesi, et nende elu oleks väärikas ja mugav. Seadusega kohustati valitsust ja kohalikke omavalitsusi välja töötama plaane, kuidas kindlustada, et dementsetel inimestel oleks ligipääs meditsiiniteenustele ning võimalik osaleda sotsiaalses elus. Kohalikud omavalitsused peaks ka harima töödandjaid, et nad oskaksid rakendada tööealisi dementseid inimesi nende võimete piires. 2018. aastal tehtud uuringus hinnati, et üks seitsmest üle 65 aasta vanusest inimesest (aga 2025. aastaks juba üks viiest vanemaealisest, u 7 miljonit inimest) on dementsne.

Library of Congress. Umeda, Sayuri, 07.09.2023, „Japan: Diet Passes Dementia Basic Act“. – <https://tinyurl.com/3mvhp45y>

KREEKA. Mais toimusid 300-kohalise parlamendi ennetähtaegsed valimised, konservatiivist peaministri Kyriákos Mitsotákise juhitud Uus Demokraatia sai 146 ja vasakpoolse ekspeeministri Aléxis Tsíprase valimisliit Syriza 71 mandaati. Valimisaktiivsus oli 60,9 protsenti. Parlamenti pääses viis valimisnimekirja, kuid kuna enamust poleks õnnestunud saavutada, korraldati kohe juunis uued valimised. Nüüd sai Uus Demokraatia 158 ja Syriza 47 mandaati, parlamenti sai kaheksa valimisnimekirja. Valimisaktiivsus oli 52,8 protsenti. Juulis võitis parlamendi usaldushääletuse 158 poolthäälega valitsusjuht Kyriákos Mitsotákis, alustades oma teist ametiaega. Lähestikku toimunud valimised toimusid erinevate seaduste alusel: nimelt muutis Syriza 2019. aastal valimissüsteemi proportsionaalseks, 2020.

aastal aga taaskehtestas Uus Demokraatia varasema korra. Põhiseaduse kohaselt peeti mai valimised ikkagi lihtsa proportsionaalse süsteemi alusel, juunis rakendus kord, mis andis suurima toetuse saanud parteile või valimisliidule lisakohti (nt üle 40 protsendi häältest saanud valimisnimekirjale 50 lisakohta).

AFP-BNS, 09.07.2023, „Kreeka peaministril algas pärast usaldushääletust teine ametiaeg“

Inter-Parliamentary Union, „Greece“. – <https://tinyurl.com/2zncnwwy>; <https://tinyurl.com/jwetzwcw>

KUVEIT. Juunis toimunud 65-kohalise Rahvusassamblee ennetähtaegsetel valimistel võitsid parlamendiamuse opositsioonilised kandidaadid (29 mandaati), sh üks naine (eelmisel korral osutus valituks kaks naist). Ette saab valida 50 liiget, monarh määrab ülejäänud 15, nemad moodustavad valitsuse. Parteid on riigis keelatud. Eelmised valimised toimusid 2022. aasta septembris, kuid konstitutsioonikohus tühistas märtsis tulemused. Kuveit kehtestas parlamentaarse süsteemi 1962. aastal, naised said valimis- ja kandideerimisõiguse 2005. aastal.

AFP-BNS, 07.06.2023, „Kuveit valis opositsiooni enamusega parlamendi, kus on üks naine“

France24, 07.06.2023, „Kuwait elects opposition-led parliament featuring one woman“. – <https://tinyurl.com/5n6msbek>

Inter-Parliamentary Union, „Kuwait“. – <https://tinyurl.com/mr3c7psb>

KÖRGÖZSTAN. Mais võttis parlament vastu põhiseadusemuudatused, mis sätestasid täpsemalt riigikeele kasutamise nõuded. Seadusemuudatus toetas 69 parlamendiliiget. Sätestati, et riigikeelt peavad valdama ja oma töös kasutama nt riigi- ja omavalitsustöötajad, rahvaesindajad, sõjaväelased, kohtunikud, kõigi õppeasutuste juhid ja töötajad, tervishoiutöötajad jne, seaduse eirajaid ahvardab vallandamine. Varem kehtis küll samuti nõue, et riigiasutuste töötajad peavad tööks vajalikul tasemel riigikeelt oskama. Seadusemuudatustega nõutakse, et ametlikud dokumendid peavad olema

kirgiisi keeles, samuti info teenuste ja kaupade kohta ning et riik toetab kirjanduse tõlkimist kirgiisi keelde. Lisaks peavad ringhäälinguorganisatsioonid tootma vähemalt 60 protsenti sisust kirgiisi keeles. Kirgiisi keelel on riigikeele, vene keelel jätkuvalt ametliku keele staatus, Venemaa poliitikut väljendasid ikkagi oma rahulolematust.

Interfax-BNS, 31.05.2023, „Kõrgöstan karmistas riigiteenistujate keelenõudeid“

Nationalia, 18.07.2023, „New law to make Kyrgyz language mandatory in Kyrgyzstan administration“. – <https://tinyurl.com/chxwr8mn>

RFE/RL, 28.07.2023, „Officials who can't speak Kyrgyz will be fired, state warns, as Language Law takes effect“. – <https://tinyurl.com/3yh42xwu>

LEEDU. Mais võttis Seim vastu pankade ajutise solidaarsusmaksu seaduse, selle poolt hääletas 103 ja vastu oli 12 seimiliiget. Eeldatavasti kogutakse kahe aastaga tänu sellele julgeolekueelarvesse ligikaudu 410 miljonit eurot – 1–1,5 protsenti SKTst, mis on praegusest kaitse-eelarvest umbes pool. Maksu plaanitakse võtta riigi pankadele tänavuseks ennustatud rohkem kui miljardi euro suuruselt kasumilt, mida on kasvatanud Euroopa Keskpanga intressitõus. Vastavalt seadusele peavad seda maksu tasuma kõik pangad ja krediidiastutused kahe aasta jooksul (2023–2024) ning maksu suurus on 60 protsenti puhasingressitulist osale, mis ületab nelja varasema eelarveaasta keskmist 50 protsendi võrra.

Seimas of the Republic of Lithuania, 09.05.2023, „Seimas approved the introduction of a temporary solidarity contribution for banks“. – <https://tinyurl.com/4ypadpcz>

BNS, 15.05.2023, „Nausėda allkirjastas pankade solidaarsusmaksu seaduse“

Septembris võttis Seim vastu loomade heaolu ja kaitse seaduse muudatused, millega keelustatakse karusloomakasvatust 2027. aastast. Selle poolt hääletas 68 ja vastu oli 25 seimiliiget. 2024–2026 kestab üleminekuperiood, mil ettevõtjad saavad kasvatused sulgeda ning riik maksab sel juhul ka hüvitist: esimesel aastal kolm eurot, teisel aastal kaks ja viimasel aastal euro looma kohta. Samuti maksab

riik töötajate koondamishüvitised ning katab konstruktsioonide lammutamise, seadmete lõhkumise ja prügiveo kulud. Praeguseks juba suletud kasvatused hüvitisi ei saa. Leedust saab Euroopas 20. riik, kus see majandusala on keelatud.

Seimas of the Republic of Lithuania, 21.09.2023, „Seimas bans fur farming“. – <https://tinyurl.com/ykh885yw>

BNS, 27.09.2023, „Leedus keelatakse 2027. aastast karusloomakasvatust“

LÄTI. Mais valis Seim presidendiks 2011. aastast välisministri kohuseid täitnud Edgars Rinkēvičs. Ta sai kolmandas voorus 52 poolt- ja 35 vastuhäält, vaja oli vähemalt 51 seimiliikme toetust. Esimeses kahes voorus oli kolm kandidaati. Kui Progressiivsete kandidaat Elīna Pinto välja langes, otsustasid fraktsiooni kümme liiget toetada Rinkēvičsit. Rinkēvičs on riigi esimene tipp-poliitik, kes on avalikult tunnistanud, et on gei ning temast sai ka esimene geist riigipea Euroopa Liidus – asjaolu, mis pälvis rahvusvahelist tähelepanu. Rinkēvičs lubas presidendiametis olla poliitiliselt neutraalne ja parteist Uus Ühtsus välja astuda.

ERR Uudised, 31.05.2023, „Läti Seim valis presidendiks senise välisministri Rinkevičsi“. – <https://tinyurl.com/47babwxc>

LSM.lv, 31.05.2023, „Edgars Rinkēvičs elected next President of Latvia“. – <https://tinyurl.com/2s4jejt>

BBC News, 08.07.2023, „Latvia swears in Edgars Rinkevics as EU's first openly gay president“. – <https://tinyurl.com/3s65capx>

Juunis võttis Seim vastu karistusseadustiku muudatused, millega karmistati karistusi ähvardamise ja tagakiusamise eest. Raske kehavigastuse tekitamisega ähvardamise või tapmisähvarduste, samuti korduva või pikaajalise jälgimise, jälitustegevuse, ähvardamise või soovimatu suhtlemise eest võis seni määrata lühiajalise vangistuse, järelevalve, üldkasuliku töö või rahatrahvi. Nüüd sätestati, et selliste tegude eest võib karistada kuni aastase vangistusega ning kuni kolmeaastase vangistusega, kui teo toimepanija on ahistatavaga püsisuhtes, tema lähisugulane, endine või

praegune abikaasa või nad elavad ühises majapidamises.

BNS, 15.06.2023, „Läti Seim karmistas karistusi ähvardamise ja kiusamise eest“

Latvijas Republikas Saeima, 15.06.2023, „Saeima increases criminal liability for threatening to commit murder or grievous bodily harm“. – <https://tinyurl.com/4w495udr>

Juunis võttis Seim vastu liiklusseaduse muudatused, millega nõutakse 2024. aastast elektritõukerataste ja velorikšade registrisse kandmist, tõukerattale peab olema kinnitatud vastav kleebis. Samuti nõutakse elektritõukeratturitel edaspidi jalgrattajuhi- või muu kategooria juhiloa olemasolu (juba varem nõuti, et nad peavad olema vähemalt 14-aastased). Ratturi nõuetele vastavuse tõendamise toimub tõukerattaid rentiva mobiilirakenduse või veebilehe vahendusel. Kohalikud omavalitsused võivad kehtestada oma reegleid kiiruspiirangute ja parkimistsoonide kohta. Karmistati ka karistusi elektritõukerataste alkoholijooobes juhtimise ning sõidu ajal nutiseadme kasutamise eest, aga ka autos turvavöö mitte kinnitamise eest.

BNN, 26.05.2023, „Latvia to adopt harsher penalties for both electric scooter enthusiasts and motorists“. – <https://tinyurl.com/4bhhsx96>

ERR Uudised, 22.06.2023, „Läti tahab elektrilised tõukerattad registrisse kanda“. – <https://tinyurl.com/yeyc27hx>

Latvijas Republikas Saeima, 22.06.2023, „Longer intervals for state technical inspections and stricter regulation of electric scooters introduced“. – <https://tinyurl.com/46r4n3h7>

Juunis võttis Seim vastu seaduse, milles sätestati Sēlija sõjaväepolügooni arendamise tingimused. Seadusega kehtestati polügooni piiride kindlaksmääramise, selle territooriumil asuva kinnisvara sundvõõrandamise ja kasutamise ning taristu rajamise regulatsioonid. Sēlija harjutusväljak on sätestatud kui riikliku tähtsusega objekt, seega kõik polügooni taristu rajamisega seotud taotlused jm menetlused tuleb läbi vaadata ja otsustada eelisjärjekorras.

Latvijas Republikas Saeima, 22.06.2023, „The Saeima adopts regulations on establishing a new military training area“. – <https://tinyurl.com/h539y9df>

ERR Uudised, 17.07.2023, „ERR Selijas: Lāti rajab Baltimaade suurima ja moodsaima polügooni“. – <https://tinyurl.com/3jt443rf>

Septembris võttis Seim vastu immigratsiooniseaduse muudatused, millega võimaldati Lätis elavatel ja alalist elamisloba taotlevatel Venemaa kodakondsuse võtnutel (endistel Lāti või mittekodanikel) riigis viibida veel kaks aastat, mille jooksul on vaja sooritada keeleeksam. 2024. aasta märtsi lõpuks tuleb elamisloa taotlus sisse anda. Seimis üritati tulutulult langetada keelenõudest vabastatute vanusepiiri 65 aastani (erandina ei pea keeletesti tegema üle 75-aastased inimesed). Paljude poliitike arvates polnud võimalik täita 2022. aasta parlamendivalimiste eel kiiruga vastu võetud immigratsiooniseaduse nõuet, et riigis elavad Venemaa kodanikud peaksid elamisloa saamiseks või pikendamiseks tegema keeleksami enne 2023. aasta septembrit. Praeguseks on elamisloa saamiseks keeletesti teinud või plaanivad seda lähiajal teha 13 000 inimest.

ERR Uudised, 14.09.2023, „ERR Lätis: Vene kodanikud saavad keeleksami tegemiseks kaks aastat ajapikendust“. – <https://tinyurl.com/5yrx3j73>

Latvijas Republikas Saeima, 14.09.2023, „Saeima: Russian citizens will have extra time to pass the state language test“. – <https://tinyurl.com/5c4nkvb>

MOLDOVA. Moldova on pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale tühistanud ridamisi Sõltumatute Riikide Ühenduse raames sõlmitud lepinguid, et end SRÜ tegevusest taandada. Näiteks mais toetas 56 saadikut telekompaniiga MIR sõlmitud kokkulepete tühistamist, mh oma infojulgeoleku kaitsmiseks. Juulis kiitis parlament heaks SRÜ Parlamentidevahelisest Assambleest lahkumise, seda toetas 53 valitseva partei Tegevus ja Solidaarsus liiget, kommunistide ja sotsialistide liit oli vastu. Algatuse Parlamentidevahelisest Assambleest lahkumiseks tegi spiiiker Igor Grosu, kelle sõnul ei haaku Moldova poliitilised eesmärgid enam SRÜ omadega. Septembris tühistas

parlament kolm energeetika valdkonna kokkulepet. Leiti, et kokkulepped olid niigi oma tähtsuse kaotanud, sest 2022. aasta veebruaris katkestas Moldova ühenduse Venemaa ühendelektristüsteemiga (IPS/UPS).

Ziarul de Gardă, 11.05.2023, „Aprobat în lectură finală. Acordurile privind activitatea Teleradiocompaniei „MIR“ au fost denunțate“. – <https://tinyurl.com/msnfkvcu>

Infotag, 20.07.2023, „Parliament adopts in final reading law on Moldova's withdrawal from CIS Interparliamentary Assembly“. – <https://tinyurl.com/yaed97jx>

Infotag, 21.09.2023, „Parliament denounces three CIS agreements on energy cooperation“. – <https://tinyurl.com/448mkswk>

MONTENEGRO. Juunis peeti ennetähtsused parlamendivalimised, edu saatis uut läänemeelset tsentristlikku parteid Euroopa Nüüd, mida juhivad rahandusekspert Milojko Spajić ja president Jakov Milatović, partei sai 81-kohalises parlamendis 24 mandaati. Teisele kohale kerkis 21 mandaadiga traditsioonilise võimupartei sotsialistide juhitud koalitsioon. Valimistega loodeti lõpetada kuid kestnud poliitiline ummikseis. Valimised olid esimesed rohkem kui 30 aasta jooksul, kui tooni ei andnud Milo Đukanović, kes enne presidendivalimiste kaotust aprillis oli valitsenud alates 2001. aastast pea katkematult peaministri või presidendina. Parlamenti pääses üheksa valimisnimekirja. Valimisaktiivsus oli 56,3 protsenti.

AFP-STT-BNS, 12.06.2023, „Montenegro parlamendivalimistel saatis edu läänemeelset erakonda“

Inter-Parliamentary Union, „Montenegro“. – <https://tinyurl.com/ms57f56z>

NICARAGUA. Mais saatis parlament laiali Punase Risti kohaliku osakonna, süüdistades seda 2018. aasta valitsusvastastes protestides meelevaldajate poolele asumises. President Daniel Ortega valitsevale parteile lojaalne Rahvusassamblee otsustas ühehäälselt tühistada kohalikule Punasele Ristile 1958. aastal aluse pannud otsuse. ÜRO sanktsioonide all olev Ortega valitsus on viimasel ajal väidetavate inimõiguste rikkumise pärast sattunud

konflikti katoliku kiriku, ELi jt rahvusvaheliste ühenduste ja organisatsioonidega. 2020. aastast on riigis keelustatud üle 2000 organisatsiooni tegevus.

AFP-BNS, 11.05.2023, „Nicaragua parlament saatis laiali kohaliku Punase Risti“

France24, 11.05.2023, „Nicaraguan parliament dissolves local Red Cross“. – <https://tinyurl.com/7369w9rh>

NORRA. Mais lisas Storting põhiseadusesse sätte, millega tunnustati saame riigi põlisrahvana ning sätestati, et riigi kohustus on luua sobivad tingimused saamide kui põlisrahva keele, kultuuri ja sotsiaalse elukorralduse kindlustamiseks ja arendamiseks. Sellise algatuse tegid kümme parlamendiliiget 2020. aasta juunis. Varem polnud paragrahv 108 sõnastuses sõnu „kui põlisrahva“. Eelnõu algatajad tõid välja, et soomlased tunnustasid saame põlisrahvusena oma põhiseaduses juba 2000. aastal. Lõpphääletusel toetas ettepanekut 147, vastu oli vaid 22 Progressipartei liiget.

Library of Congress. Hofverberg, Elin 07.06.2023, „Norway: Parliament includes indigenous people designation in Constitution“. – <https://tinyurl.com/nx5ymc55>

Lovdata, „The Constitution of the Kingdom of Norway“. – <https://tinyurl.com/3rvddzya>

PAKISTAN. Mais võttis parlamendi alamkoda vastu seaduseelnõu, mis sätestas karistused isikutele, kes näitavad üles lugupidamatust parlamendi korralduste ja liikmete suhtes, nt jätavad tõsise põhjusteta ilmumata komisjoni istungile. Samuti loetleti karistused parlamendiliikmete immuniteedi või privileegide rikkumise, komisjonile valetunnistuste andmise ja tunnistajate mõjutamise eest. Karistuseks nende tegude eest võib määrata kuuekuulise vangistuse ja/või miljoni Pakistani ruupia suuruse trahvi (u 3390 eurot). Lugupidamatuse avalduste läbivaatamiseks luuakse viieliikmeline parlamendikomisjon, kuhu kuulub kolm alamkoja ja kaks Senati liiget. Juulis kiitis seaduse ühehäälselt heaks ka Senat. Seaduse ellukutsumise tingis parlamendi vastasseis ülemkohtuga, mille liikmed ei nõustunud parlamendikomisjoni ette ilmuma.

Library of Congress. Ahmad, Tariq, 06.06.2023, „Pakistan: National Assembly passes Contempt of Majlis-e-Shoora (Parliament) Bill, 2023“. – <https://tinyurl.com/mr2tdx5>

Pakistan Observer, 25.07.2023, „Senate unanimously passes contempt of Parliament Bill 2023“. – <https://tinyurl.com/3z4ws8c8>

Pakistan Today, 26.07.2023, „Now Contempt of Parliament“. – <https://tinyurl.com/5ff848yc>

POOLA. Mais võttis parlament vastu seaduse, mis lõi aluse komisjoni moodustamiseks Venemaa mõju uurimiseks Poolas aastatel 2007–2022. Kriitikud nägid vastuolulises seaduses vahendit võimupartei kriitikute, sh opositsioonijuht Donald Tuski poliitikast kõrvaldamiseks. Kuna Euroopa Liit ja USA kritiseerisid komisjoni loomist, otsustas president Andrzej Duda komisjoni võimu vähendada. Algselt anti komisjonile õigus keelata kümneks aastaks riigiametite pidamine isikutele, kes mõisteti süüdi Venemaa mõjusfääris tegutsemises, muudatused sellist õigust komisjonile enam ei anna. Seimis heaks kiidetud muutmisseadus hääletati opositsiooni kontrolli all olevas Senatis maha, sest opositsiooni hinnangul saaks seda ikka kasutada poliitiliste vastaste vastu. Mõjuvõimsam Seim võttis seaduse vastu, selle poolt anti 235 ja vastu 214 häält. Veneetsia komisjon leidis, et sellise komisjoni loomine pole kuidagi põhjendatud, eriti veel arvestades uurimiseks ette nähtud tagasiulatuvat jõudu, ning soovitas seaduse tühistada.

AP-BNS, 29.05.2023, „Poola president toetab vastuolulist Vene mõju uurimise seadust“

BBC News, 16.06.2023, „Poland waters down powers of committee investigating ‘Russian influence’“. – <https://tinyurl.com/489nmnce>

Council of Europe, 27.07.2023, „Poland: Venice Commission recommends repealing ‘fundamentally flawed’ Law on State Commission to Investigate Russian Influence“. – <https://tinyurl.com/yv6t8hue>

Politico, 03.08.2023, „Poland adopts amended Kremlin influence law“. – <https://tinyurl.com/4jwfw7yh>

Oktoobri keskel toimusid riigis parlamendivalimised: valiti nii Seimi 460 kui ka Senati 100 liiget. Senatis säilitas opositsioon ülekaalu, liberaalne Kodanike Platvorm sai 41 mandaati (varem 43), euroskeptiline Seadus ja Õiglus (PiS) 34 (varem 48) mandaati. Seimis sai valitsev

PiS enim kohti (nüüd 194 mandaati, varem 235), kuid parlamendiamuse saavutas endise peaministri Donald Tuski juhitud opositsioon (opositsiooniparteidel on kokku 248 mandaati): suurim opositsioonipartei Kodanike Platvorm sai jätkuvalt teise koha (157 mandaati, varem 134), Kolmas Tee ja Vasakpoolsed, keda peetakse Kodanike Platvormi võimalikeks koalitsioonikaaslasteks, said vastavalt 65 ja 26 mandaati. Parempopulistlik Konföderatsioon Vabaduse ja Iseseisvuse Nimel sai 18 mandaati. Valimisaktiivsus oli kõrge, Seimi valis 74,4 ja Senatit 74,3 protsenti valimisõiguslikest kodanikest.

ERR Uudised, 17.10.2023, „Ametlikud andmed: Poola opositsioon võitis parlamendis enamuse“. – <https://tinyurl.com/3spj5bjy>

Państwowa Komisja Wyborcza, „Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2023 r.“. – <https://tinyurl.com/4b7mcdj>

PORTUGAL. Mais võttis parlament vastu meditsiiniliselt abistatud suremise seaduse, mille lõplik variant sai 230-liikmelises parlamendis 129 poolt- ja 81 vastuhäält. Eutanaasiat lubav seadus kiideti parlamendis kolme aasta jooksul heaks juba neljandat korda. Presidendil õnnestus seadus kolmel korral tagasi parlamenti kaalumisele saata. Seadus lubab üle 18-aastastel inimestel surmahäiguse ja talumatute kannatuste korral vastavat abi taotleda, kui nad pole võimelised abistatud enesetappu sooritama. Seadust kohaldatakse üksnes kodanike ja riigi seaduslike elanike suhtes ning seda ei võimaldata välismaalastele.

The Guardian, 12.05.2023, „Portuguese parliament legalises euthanasia after long battle“. – <https://tinyurl.com/yn2rh6mh>

AFP-STT-BNS, 17.05.2023, „Portugali president allkirjastas eutanaasiaseaduse“

PRANTSUSMAA. Mais sai parlamendi lõpliku heakskiidu seadus, mille eesmärk on tuumaenergeetika arendamine. 2022. aasta veebruaris seadis president Emmanuel Macron kolm sihti, kuidas riik saaks fossiilkütuste kasutamise lõpetada ja saavutada 2050. aastaks süsinikuneutraalsuse. Üks suund on tuumajaamade

arendamine (kavas on ehitada kuus uue põlvkonna EPR2 reaktorit ja kaaluda veel kaheksa rajamist). Senati initsiatiivil uuendati seadusega energeetikaalaseid planeeringuid ja kaotati 2015. aastal seatud eesmärk vähendada tuumaenergia osakaalu elektrisegmendis 2035. aastaks 50 protsendini ning tuumaenergia tootmisvõimsuse piirmääraks 63,2 gigavatit. Seadusega lihtsustati protsesside kiirendamiseks mõningaid lubade taotlemise protseduure (nt reaktori ehitamise või keskkonnamoortulemist raames kontrollib riik linnaplaneerimise eeskirjade täitmist). Seadusesse lisati ka mitu sätet tuumaohutuse ja -julgeoleku parandamiseks. Praegu tuleb tuumajaamadest 69 protsenti riigi toodetud elektrienergiast.

Legifrance, Journal officiel, 23.06.2023, „LOI n° 2023-491 du 22 juin 2023 relative à l'accélération des procédures liées à la construction de nouvelles installations nucléaires ...“. – <https://tinyurl.com/yw4kub3>

Vie-publique, 23.06.2023, „Loi du 22 juin 2023 relative à l'accélération des procédures liées à la construction de nouvelles installations nucléaires ...“. – <https://tinyurl.com/yjfd2k9b>

Juuni alguses kiitis Senat lõplikult heaks seaduse, milles esmakordselt Euroopas sätestati, et üldiseid meediale kehtivaid reklaamireegleid rakendatakse ka sotsiaalmeediale ning ebaseaduslikku reklaami tegevad ja tarbijaid petvad suunamudijad võivad saada vanglakaristuse. Prantsusmaal on u 150 000 suunamudijat, enamikul on vähe publikut, aga mõnel ulatub jälgijate arv miljonitesse ja nad mõjutavad nt moe-trende, populariseerivad arutimänge jne. Nende äritegevus – tulu teenimine toodete reklaamilt – on sageli deklareerimata. Edaspidi peavad nad hakkama selgelt märkima, kui tegemist on reklaamiga. Samuti hakatakse neilt nõudma lepinguid. Lisaks keelatakse suunamudijatel ilukirurgia, tubaka, osa finantsteenuste ja meditsiini-seadmete reklaamimine. Seaduserikkujad võivad saada kuni kaheaastase vanglakaristuse või 300 000-eurose trahvi.

AFP-BNS, 01.06.2023, „Prantsuse uus seadus ähvardab suunamudijaid vanglaga“

BBC News, 01.06.2023, „France influencers: Jail threat for

those found flouting new ad laws". – <https://tinyurl.com/43pm6d43>

Legifrance, Journal officiel, 10.06.2023, „LOI n° 2023-451 du 9 juin 2023 visant à encadrer l'influence commerciale et à lutter contre les dérives des influenceurs sur les réseaux sociaux". – <https://tinyurl.com/br583ace>

PÕHJA-KOREA. Septembris kiitis riigi nukuparlament heaks, et põhiseadusesse kirjutatakse tuumarelvariigi staatus. Põhja-Korea on sel aastal korraldanud rekordiliselt palju relvakatsetusi ning suhted Lõuna-Korea ja USAga on väga pingelised. Aasta tagasi kuulutas parlament Põhja-Korea tuumarelvariigiks, siis lubati mh ennetava löögi andmist vahetu tuumarünnaku ohu tajumise korral.

France24, 28.09.2023, „North Korea amends constitution to reinforce nuclear power status. – <https://tinyurl.com/yewzw5v9>

PÕHJA-MAKEDOONIA. Septembris võttis parlament vastu karistusseadustiku muudatused. Valitsuse algatatud eelnõu toetas 48, vastu hääletas 36 saadikut. Vastavalt seadusemuudatustele võib edaspidi ametiisikule, kes oma seisundit kuritarvitades riigihanke käigus või muu finantstehinguga põhjustab eelarvelist kahju, määrata kuni viieaastase vanglakaristuse, siiani viie- kuni kümneaastase vangistuse ja isegi üle selle. Vähendati ka muid karistusi, nt kuritegeliku rühmituse asutamise eest – siiani kuni kümme aastat vangistust, edaspidi kuni kolm aastat. Valitsuse sõnul muudeti karistusmäärasid Saksamaa ja ELi direktiivide eeskujul, kriitikute hinnangul soovitakse korrumppeerunud ametnikke kaitsta. Riigis on pooleli mitme korruptsioonijuhtumi uurimine. President allkirjastas seaduse, kuigi korruptsioonivastased ühendused palusid tal seda mitte teha.

Balkan Insight, 07.09.2023, „North Macedonia's President urged to block sudden Criminal Law changes". – <https://tinyurl.com/4vs8b2bu>

Euronews, 07.09.2023, „Parliament approves changes to reduce penalties for officials who abuse power". – <https://tinyurl.com/36sxevxv>

ROOTSI. Mais võttis Riksdag vastu

terroristlike kuritegude seaduse muudatuse, millega lisati seadusesse uue kuriteoliigina terroristlikku organisatsiooni kuulumine. Varem oleks selline säte olnud riigi põhiseadusega vastuolus, kuid 2022. aasta novembris muudeti põhiseadust, nii et nüüd on lubatud piirata ühinemisvabadust, kui organisatsioon on olemuselt terroristlik. Valitsuse eelnõu oli parlamendis suur toetus, seaduseelnõu sai 268 poolt- ja 34 vastuhäält, vastu olid rohelised ja vasakpoolsed.

Library of Congress. Hofverberg, Elin, 14.06.2023, „Sweden: New terrorist crimes legislation enters into force". – <https://tinyurl.com/26677977>

Sveriges Riksdag, „En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation". – <https://tinyurl.com/yckuxzrh>

Mais võttis Riksdag vastu kriminaalkodeksi muudatused, millega karmistati karistusi kuritegelikesse võrgustikesse kuulumise eest. Eesmärk oli selliste kuritegude tõsidusele tähelepanu juhtida ning võimaldada õigussüsteemil kriminaalsete grupeeringutega efektiivsemalt võidelda. Karistusi karmistati nt ähvardamise, röövimise, väljapressimise ja narkootikumidega kaubitsemise eest. Samuti loetakse edaspidi kuriteoks alaealiste kaasamine kuritegelikku tegevusse, selle eest võib määrata kuni nelja-aastase vanglakaristuse. Karistuste määramisel arvestatakse edaspidi raskendava asjaoluna seotust jõuguvägivallaga, kui kasutatakse tulirelvi ja lõhkeaineid, eriti avalikes kohtades.

Library of Congress. Hofverberg, Elin, 12.09.2023, „Sweden: Law criminalizing recruitment of children into criminal activity enters into force". – <https://tinyurl.com/bdyb6pm>

Sveriges Riksdag, „Skärpta straff för brott i kriminella nätverk". – <https://tinyurl.com/yfaptsj2>

SAKSAMAA. Juunis võttis Bundestag vastu oskustöölise ja spetsialistide sisserände soodustamise seaduse. Valitsuse algatust toetas 388, selle vastu oli 234 saadikut. Siseminister Nancy Faeseri sõnul on Saksamaal nüüd maailma modernseim immigratsiooniseadus. Seaduse kriitikute

sõnul võimaldab see aga pigem lihttööliste, mitte oskustööliste tulekut. 2020. aasta lõpul oli riigis täitmata peaaegu kaks miljonit töökohta. Seadus hõlbustab Saksamaale asumist kolmandatest riikidest tulijatel, kellel on kutseõppetunnistus või kõrgharidus. Kui varem võis kõrgelt kvalifitseeritud töötaja saada õpitud erialal töötamiseks ajutise elamisloa, siis nüüd võib ta töötada ka teistes kõrget kvalifikatsiooni nõudvates valdkondades. Täiendati ka ELi sinise kaardi tingimusi Saksamaal (vähendati palga suuruse nõudeid, lihtsustati tööandja vahetust ja perekonna taasühendamist, loobuti saksa keele oskuse tõendamise vajadusest). Muudatused lubavad tööle võtta ka kutsetunnistusega, kuid vähemalt kaheaastase töökogemusega ning praktika läbinud ja vähemalt miinimumpalka teeniva isiku. Kolmanda võimalusena saavad teatud tingimustel ajutise elamisloa ka töötotsjad. Seadus jõustub 2024. aasta märtsist.

Deutscher Bundestag, 2./3. Lesung, „Gesetzentwurf zur Fachkräfteeinwanderung angenommen“. <https://tinyurl.com/835zax54>

BGBI, 18.08.2023 „Gesetz zur Weiterentwicklung der Fachkräfteeinwanderung“. – <https://tinyurl.com/39t4zvdv>

Library of Congress. Ruschinzik, Lea Marie, 25.08.2023, „Germany: New „Skilled Workers Immigration Act“ enacted“. – <https://tinyurl.com/3zx2fta3>

SERBIA. Juulis toetas parlament peaministri ettepanekut tagandada Venemaa-vastaseid sanktsioone nõudnud minister. Majandusminister Rade Basta tagandamise poolt hääletas 149 (kohal viibis 194) saadikut. Koalitsioonisaadikute sõnul oli oluline säilitada valitsuse üksmeel.

Novinite, 12.07.2023, „The Serbian Parliament removed a minister who demanded Sanctions against Russia“. – <https://tinyurl.com/3nwwcpd7>

SLOVAKKIA. Septembri lõpul toimunud 150-kohalise parlamendi ennetähtaegsetel valimistel sai ekspeaminister Robert Fico vasakpopulistlik partei Smer-SD (tõlkes Suund) valijatelt suurima toetuse (42 mandaati, varem 38). Partei üheks kampaaniaaloosungiks oli keeldumine edasistest

relvatarnetest Ukrainale. Nende suurim konkurent, liberaalne Progressiivne Slovakkia sai 32 mandaati. Koalitsiooni Ficoga nõustus moodustama vasakpoolne Hlas-SD (tõlkes Hääli, sai 27 mandaati), mis tekkis 2020. aastal, kui rühm Smeri parlamendiliikmeid parteist lahkus, ning paremäärmuslik Slovakkia Rahvuslik Partei (10 mandaati). Eelmistel valimistel suurima toetuse saanud OL'aNO (Tavalised Inimesed ja Sõltumatud Isiksused) valimisliit jäi seekord neljandaks (seekord 16, varem 53 mandaati). Parlamenti pääses seitse valimisnimekirja. Valimisaktiivsus oli 68,5 protsenti.

AFP-BNS, 02.10.2023, „Slovakkia president teeb populistidele ettepaneku moodustada valitsus“

Inter-Parliamentary Union, „Slovakia“. – <https://tinyurl.com/mr26t7r2>

Postimees, 12.10.2023, „Slovakkia Vene-sõbralikud parteid löid võimule kerkimiseks käed“. – <https://tinyurl.com/3ucns7ke>

SUURBRITANNIA. Aprillis toetas parlament valitsuse määrust, millega muudetakse Inglismaal kasside mikrokiibiga märgistamine kohustuslikuks. Koerte kiibid muudeti kohustuslikuks 2016. aastal ning nüüd on väidetavalt märgistatud 90 protsenti Inglismaa koertest. Avalik toetus kiibistamisele oli ülekaalukas, arutelude faasis andis tagasisidet 33 000 inimest, neist 99 protsenti toetas kasside kiibistamist. 2024. aasta juunist peab kõigil Inglismaa üle 20 nädala vanustel kodukassidel olema omaniku ja looma andmetega kiip. Kui omanik seda kohustust ei täida, võib teda oodata 500 naela suurune trahv.

UK Parliament, 17.04.2023, „Draft Microchipping of Cats and Dogs (England) Regulations 2023“. – <https://tinyurl.com/yc5vxd57>; <https://tinyurl.com/4e463y3c>

Mayhew, 22.08.2023, „Don't forget to microchip your beloved cat – it's going to be the law from next June“. – <https://tinyurl.com/ms57aepm>

Aprillis võttis parlament vastu avaliku korra seaduse, mille eesmärgiks on kehtestada Inglismaal ja Walesis piirangud meelevalduste ohjeldamiseks. Kliimaaktivistide rühmitused nagu Extinction Rebellion ja Just Stop Oil

liikmed on varem mh blokeeritud maanteid ja häirinud liiklust. Seadus laiendab politsei õigust inimesi peatada ja läbi otsida, seda ka ilma põhjendatud kahtluseta. Kriminalseeriti tähtsate transporditeede takistamine ja riiklikult olulise infrastruktuuri töö häirimine (karistuseks aasta vangistust ja/või trahvi), enese aheldamine (või muul moel kinnitamine) teise isiku või mingi objekti külge (sh kavatsus seda teha), kui see põhjustab tõsist häiringut mõnele organisatsioonile või rohkem kui kahele inimesele. Eelnimetatud teo eest võib edaspidi määrata kuni kuuekuulise vangistuse ja/või trahvi (trahvidele ülempiiri ei seatud). Seaduse kriitikute sõnul piiratakse seadusega inimeste õigust meelt avaldada.

AFP-BNS, 27.04.2023, „ÜRO kutsus Suurbritanniat protestiseadusest loobuma“

BBC News, 02.07.2023, „Protests: Police powers to stop new tactics come into effect“. – <https://tinyurl.com/msk-49nfn>

Gov.uk, 30.08.2023, „Public Order Bill: factsheet“. – <https://tinyurl.com/3fyf4bpp>

UK Parliament, „Public Order Act 2023“. – <https://tinyurl.com/2t4nfpfj>

Juulis võttis parlament vastu illegaalset immigratsiooni piirava seaduse. Valitsuse algatatud eelnõu sätestas, et illegaalsetel migrantidel ei ole õigust astüüli taotleda ja seadus lubab saata kõik ebaseaduslikult riiki saabujad (erandeid tehakse lapseootel naistele ja saatjata alaealistele) turvaliseks peetavatesse kolmandatesse riikidesse nagu Rwanda. Samas riigi ülemkohus alles kaalub alama astme kohtus langetatud otsust, mis ei lubanud immigrante Rwandasse kui eaturvalisse riiki saata. Lordide koda lükkas tagasi muudatusettepanekud, mis puudutasid kaitset nüüdisaegse orjapidamise eest ja piiranguid lapsmigrantide kinnipidamisajale. 2022. aastal saabus Suurbritanniasse väikeste paatidega üle 45 700 migrandi, sel viisil mere ületamine seab aga inimeste elu ohtu ning seadusega loodetakse selliste katsete hulka vähendada.

BBC News, 18.07.2023, „Illegal Migration Bill: Government

sees off final Lords challenge“. – <https://tinyurl.com/24fw697w>

Gov.uk, 04.08.2023, „Illegal Migration Act 2023“. – <https://tinyurl.com/29cp2naz>

Reuters, 11.10.2023, „UK top court suggests months until it gives Rwanda migrant plan decision“. – <https://tinyurl.com/mrrvp249>

UK Parliament, „Illegal Migration Act 2023“. – <https://tinyurl.com/kjtk7rjb>

ŠVEITS. Juunis hääletas parlamendi alamkoda maha ettepaneku, mis oleks andnud loa Šveitsis valmistatud relvade edasimüügiks Ukrainasse. Rahvusnõukogus anti „Lex Ukraine“ ettepaneku poolt 98 ja selle vastu 75 häält. Teise hääletusega keeldus parlament relvakontserni Ruag AG taotlusest anda Ukrainale üle 96 mahakantud tanki Leopard 1, mis asuvad Itaalias ega ole kasutuskohtlikud. Need taheti Saksamaal remontida ja seejärel Ukrainasse edasi saata. Septembris ei nõustunud parlamendi alamkoda jälle seadusemuudatusega, mis oleks lubanud teistel riikidel Šveitsis toodetud relvi Ukrainale edasi müüa. Ülemkoja ettepanek sai 135 vastu- ja 48 poolthäält. Eraldi langetatud otsusega lubas parlament müüa Saksamaale 25 mahakantud Leopard 2 tanki, tingimusel, et neid ei müüda edasi Ukrainasse. Alates Venemaa täiemahulisest sissetungist Ukrainasse on Šveitsi neutraliteedi üle tuliselt arutletud.

AFP-BNS, 02.06.2023, „Parlament keeldus lubamast Šveitsis toodetud relvi Ukrainale tarnida“

BNS, 28.06.2023, „Šveitsi parlament ei lubanud mahakantud tanke Ukrainale saata“

Defence Express, 27.09.2023, „Switzerland ready to sell 25 Leopard 2 tanks, as long as they don't wind up in Ukraine“. – <https://tinyurl.com/3b3mr7bt>

The Kyiv Independent, 28.09.2023, „Swiss parliament again votes down re-export of arms to Ukraine“. – <https://tinyurl.com/38acrmm>

TAANI. Mais pidas Taani parlamendis Gröönimaad esindav Aki-Matilda Høegh-Dam istungitesaalis gröönikeelse kõne ning keeldus seda taani keeles kordamast. Seitsmeminutiline kõne oli ajaloolise tähtsusega, sest kuigi leidis ka parlamendiliikmeid, kelle hinnangul see oli parlamendi

suhtes lugupidamatu tegu, pooldas siiski enamuse vähemuskeelte kaasamist. Folketingis otsustati, et edaspidi võib parlamendis kõnelda ka grööni ja fääri keeles (taanikeelse tõlke esitamiseks saab saadik lisaaja), teatud osa parlamendi kodulehest ja debattidest tõlgitakse nendesse keeltesse ning Gröönimaa ja Fääri saarte saadikud saavad lisaraha isikliku tõlgi palkamiseks (ainult oma emakeele ja taani keele tõlkeks). Parlamendiliikmetele on plaanis korraldada ka kursusi Gröönimaa ja Fääri saarte ajaloo, olukorra ja keele paremaks tundmiseks. Taani parlamendis on kaks Gröönimaa ja kaks Fääri saarte esindajat.

The Guardian, 12.05.2023, „Greenlandic MP refuses to speak Danish in parliament debate“. – <https://tinyurl.com/mraz8xa6>

Folketinget, 21.09.2023, „Bedre muligheder for grønlandsk og færøsk i Folketinget“. – <https://tinyurl.com/3zjxb93v>

Polar Journal. Wenger, Michael, 06.10.2023, „Due to Greenland Danish parliament changes its speech policy“. – <https://tinyurl.com/3kb3xbx3>

TŠEHHI. Mais kuulutas valitsus välja ulatusliku maksu- ja pensionireformi, et ohjeldada koroonaviiruse pandeemia ja Ukraina sõja tõttu paisunud riigivõlga, mis 2019. aastal oli 28,3 protsenti SKTst ja on praeguseks tõusnud 42,6 protsendini. Parlamendi alamkoda kiitis juulis ja Senat augustis heaks pensionikindlustuse seaduse muudatused, mille kohaselt saab edaspidi jääda ennetähtaegsele vanaduspensionile, kui pensionikindlustusmaksleid on tehtud vähemalt 40 aastat senise 35 asemel ja kolm (varem viis) aastat enne tähtaega. Samuti seotakse pensioniiga oodatava elueaga ja muudetakse pensioni indekseerimise aluseid, nii et tulevased pensionitõusud on väiksemad kui seni. Septembris sai seadus presidendi allkirja.

Oktoobris kiitis alamkoda heaks valitsuse kärpekava, selle poolt oli 108 ja vastu 86 liiget. Plaanis on kärpida valitsussektori kulutusi, vähendada subsidiidume ja tõsta kinnisvara- ja ettevõtete tulumaksu alates 2024. aastast. Samuti asendatakse

praegused kolm käibemaksuäär – 10, 15 ja 21 protsenti – kahe astmega: 12 ja 21 protsenti. Tõstetakse nt alkoholi-, tubaka- ja hasartmängumaksu. Seaduseks saamine eeldab ka Senati heakskiitu.

AFP-BNS, 11.05.2023, „Tšehhi teatas võla ohjeldamiseks suurest pensioni- ja maksureformist“

Expats.cz, 26.07.2023, „Czech lower house passes law tightening conditions for early retirement, slowing pension growth“. – <https://tinyurl.com/63ze46dy>

Expats.cz, 11.09.2023, „President Pavel signs pension reform into law, despite hesitancy“. – <https://tinyurl.com/4492e5du>

AP News, 13.10.2023, „Czech parliament's lower house approves government plan to keep ballooning deficit under control“. – <https://tinyurl.com/2x24r57z>

Czech Radio, 13.10.2023, „Czech government's austerity package gets green light in lower house“. – <https://tinyurl.com/2rzr9c7j>

UKRAINA. Juulis otsustas Ülemraada, et jõule hakatakse pidama 25. detsembril, seni tähistati 7. jaanuaril. Parlament võttis vastu tööseadustiku muutmise seaduse, mille kohaselt kasutab Ukraina pühade puhul edaspidi kohandatud Juliuse kirikukalendrit. Presidendi seaduseelnõu poolt oli 241 Ülemraada liiget. Ukraina riikluse päeva tähistatakse tulevikus 15. juulil ja Ukraina kaitsjate päeva 1. oktoobril.

Ukrinform, 14.07.2023, „Parliament changes dates of Christmas, Statehood Day, Day of Defenders“. – <https://tinyurl.com/mj9kaaxr>

ERR Uudised, 28.07.2023, „Ukraina hakkab edaspidi jõule ametlikult tähistama 25. detsembril“. – <https://tinyurl.com/2p9bxcwsv>

UNGARI. Mais muutis parlament inimõiguslaste kriitika järel uut vilepühimise seadust, seaduseelnõust jäeti välja punkt, mis lubas kodanikel anda anonüümseid vihjeid konservatiivsete väärtuste ründamise kohta. President Katalin Novák nimetas kuu varem parlamendis vastu võetud seadust mh ebapraktiliseks ning saatis selle parlamenti tagasi. Esialgne eelnõu laiendas korruptsioonitõrjega seotud vilepühimise seadust, lubades inimestel kaevata põhiseaduslike väärtuste ja õiguste rikkumiste kohta, mille alla oleks kuulunud ka varju heitmine abielu ja perekonna põhiseaduslikult tunnustatud

rollile või laste õigusele määratleda end oma sünnijärgse soo järgi. 2019. aastast sätestati põhiseaduses, et abielu sõlmitakse naise ja mehe vahel ning et naine on ema ja mees isa.

AFP-BNS, 23.05.2023, „Ungari eemaldas vilepuhumise seadusest LGBTQ-vastase osa“

Le Monde, 23.05.2023, „Hungary strips 'anti-LGBTQ' section from whistleblower law“. – <https://tinyurl.com/562e28zr>

VENEMAA. Aprillis kiitsid Riigiduum ja Föderatsiooninõukogu heaks seaduse, mis karmistab karistusi riigireetmise, sabotaaži ja terrorismi eest ning näeb ette karistused ka välisriikide organite või selliste rahvusvaheliste organisatsioonide otsuste täitmisele kaasaaitamise eest, millesse Venemaa ei kuulu. Riigireetmise eest kehtestati eluaegne vanglakaristus (seni 12–20 aastat ja rahatrahv kuni 500 000 rubla). Näiteks terroriaktide sooritamiseks värbamise või nendes osalemise karistuse alamläve tõsteti seitsmeaastase vangistuseni (praegu 5–15 aastat). Sabotaaži eest, mille eesmärk on kahjustada transporditaristut jm rajatisi, samuti inimeste tervist, riigi majanduslikku julgeolekut ja kaitsevõimet, karistatakse kuni 20-aastase vangistusega (seni 15 aastat), rahvusvahelise terrorismi eest 12 aastast kuni eluaegse vangistusega (seni kuni kümneaastase vangistusega).

Interfax-BNS, 18.04.2023, „Riigiduum karmistas karistust riigireetmise ja sabotaaži eest“

U.S. News & World Report, 28.04.2023, „Russia's Putin signs decree introducing life sentences for treason“. – <https://tinyurl.com/45h28rfs>

Juulis kiitsid Riigiduum ja Föderatsiooninõukogu heaks seaduse, mis andis rahvuskaardile õiguse kasutada sõjavarustust, sh rasketehnikat ja -relvi. Seaduseelnõu esitasid Riigiduum kolme komisjoni esimehed. Seaduse seletuskirja kohaselt antakse rahvuskaardile õigus kasutada oma ülesannete täitmiseks lisaks kergemale relvastusele ka transpordilennukeid, lahingu- ja mitmeotstarbelisi helikoptereid, tanke, suurtükke, sidesüsteeme, paate ja insenertehnikat ning kaugmaarelvastust. Rahvuskaardi ülesannetena tuuakse

seletuskirjas mh välja osalemine terrorismi- ja äärmuslusvastases võitluses, erakorralise või sõjaseisukorra, terroritõrje õigusrežiimi tagamises ja Venemaa territoriaalkaitses. Otse presidendile alluv rahvuskaart loodi 2016. aastal eesmärgiga tõrjuda rahutusi ja ajada laiali meeleavaldusi.

AFP-BNS, 19.07.2023, „Vene Riigiduum kiitis heaks rahvuskaardile raskerelvade andmise“

Interfax-AFP-BNS, 28.07.2023, „Vene Föderatsiooninõukogu lubas Rahvuskaardil raskerelvastust pidada“

Juulis kiitsid parlamendi mõlemad kohad heaks seaduse, mille kohaselt hakatakse 2024. aastast kutsuma ajateenistusse 18–30-aastaseid Venemaa kodanikke (seni kuni 27-aastaseid). Seaduse poolt hääletas Riigiduumas 335 saadikut, vastu oli 13. Seadus ei rakendu neile, kes saavad varem 27-aastaseks. Samuti võeti vastu seadus, mis tõstis kümnekordseks trahvi ajateenistusse mitteilmujatele. Veel võeti vastu seadusemuudatused, milles sätestati, et reamehed, madrused, seersandid ja mitšmanid jäävad reservi kuni 55. eluaastani praeguse 50 asemel.

Interfax-BNS, 18.07.2023, „Vene Riigiduum tõstis mitme reservistide kategooria vanusepiiri 55-le“

CBS News, 25.07.2023, „As Ukraine war claims lives, Russia to expand compulsory military service age, crack down on draft dodgers“. – <https://tinyurl.com/esdcza7n>

Interfax-BNS, 25.07.2023, „Venemaal hakatakse sõjaväeteenistusse kutsuma 18.–30. eluaastani“

The Guardian, 26.07.2023, „Russia raises the maximum age of conscription as it seeks to replenish Ukraine forces“. – <https://tinyurl.com/3w7vyjdk>

Juulis võttis parlament vastu seaduse, millega keelati soo meditsiiniline muutmine, erandiks on kaasasündinud anomaaliate ravi. Samuti on keelatud soo muutmine ametlikes ja avalikes dokumentides; varem sõlmitud abielud tühistatakse, kui abielus on sugu vahetanud isik ja keelatakse transsoolistel inimestel saada kasuvanemaks või lapsendada. Seadusandjate sõnul on eesmärgiks kaitsta Venemaad lääne perekonnastase ideoloogia eest.

AP-BNS, 25.07.2023, „Venemaa president allkirjastas seaduse soovahetuse keelamise kohta“